

Index071

Vierde editie: 2017 - 2018

Samenvatting

Voor het vierde jaar op rij laat de 071-regio economische groeicijfers zien. De Index071 meet een groei van vier indexpunten ten opzichte van het voorgaande jaar.

Achter dit groeicijfer gaan enkele opmerkelijke verschillen schuil. De gunstige index ontwikkeling komt vooral voor rekening van het life sciences cluster en van de activiteiten die daar direct mee samen hangen. De rest van de economie vertoont een veel rustiger beeld. Ook geografisch is de groei niet gelijkmatig verdeeld. Banen en bedrijven trekken naar het centrum van de regio: Leiden, en in iets mindere mate Oegstgeest. Op andere plekken is sprake van stabilisatie of zelfs lichte krimp.

De beweging naar het centrum van het 071-gebied – met name aan de orde in de Arbeidsmarktscan die bij deze uitgave van de Index verschijnt – is voor het eerst opgemerkt, maar blijkt te passen in een landelijke (ja, zelfs internationale) trend. Kennisinstellingen, hoger onderwijs en ‘stuwende bedrijvigheid’ clusteren zich in een handvol steden. Jonge, hoogopgeleide mensen trekken vervolgens naar deze steden voor een baan en/of opleiding. Waar en wanneer het begint is een kip-ei discussie. Maar eenmaal op gang is het ‘clustereffect’ nauwelijks meer te stoppen. Groei in de kernstad is echter geen garantie op succes voor de omliggende regio (kijk naar Groningen) of voor het lokale mkb. Zo bezien ligt er voor 071 een taak om het succesvolle life sciences cluster nog meer te verknopen met de rest van de economie en regio.

De Index071 meet de gezamenlijke economische vooruitgang binnen de 071-gemeenten: Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude. We meten de vorderingen die zijn gemaakt sinds het basisjaar 2012 (= 100) en drukken dat uit in een indexcijfer (2017 = 117). Dat ene indexcijfer is opgebouwd uit de gecombineerde ontwikkeling van 37 verschillende parameters verdeeld over vijf thema’s: life sciences & health, ondernemerschap en jong talent, onderwijs en arbeidsmarkt, vestigingsklimaat en regiomarketing. De uitgave van de Index071 gaat dit jaar gepaard met de uitgave van een ‘Arbeidsmarkt special’. Beide documenten zijn stevig met elkaar verweven. De Index geeft een globaal overzicht van de economische vooruitgang binnen de 071-regio. In de ‘arbeidsmarkt special’ is meer te vinden over onder meer: de ongelijke banengroei, het tekort aan technisch personeel, de opmars van zzp’ers, de invloed van robotisering op de arbeidsmarkt en de zorg voor arbeidsgehandicapten. Beide documenten zijn in samenhang met elkaar te lezen.

In deze uitgave van de Index071 geven we bijzondere aandacht aan de ontwikkeling van alle 37 individuele parameters. De lezer treft na een korte analyse bij ieder thema, een overzicht met korte duiding per parameter aan. Een volledig cijferoverzicht inclusief bronverwijzing is te vinden in de bijlage van dit document.

Inhoudsopgave

1	De Index in 2017	4 – 7
2	Life Sciences & Health	8 – 10
3	Ondernemerschap en jong talent	11 – 14
4	Onderwijs en arbeidsmarkt	15 – 18
5	Vestigingsklimaat	19 – 22
6	Regiomarketing	23 - 25

De Index in 2017

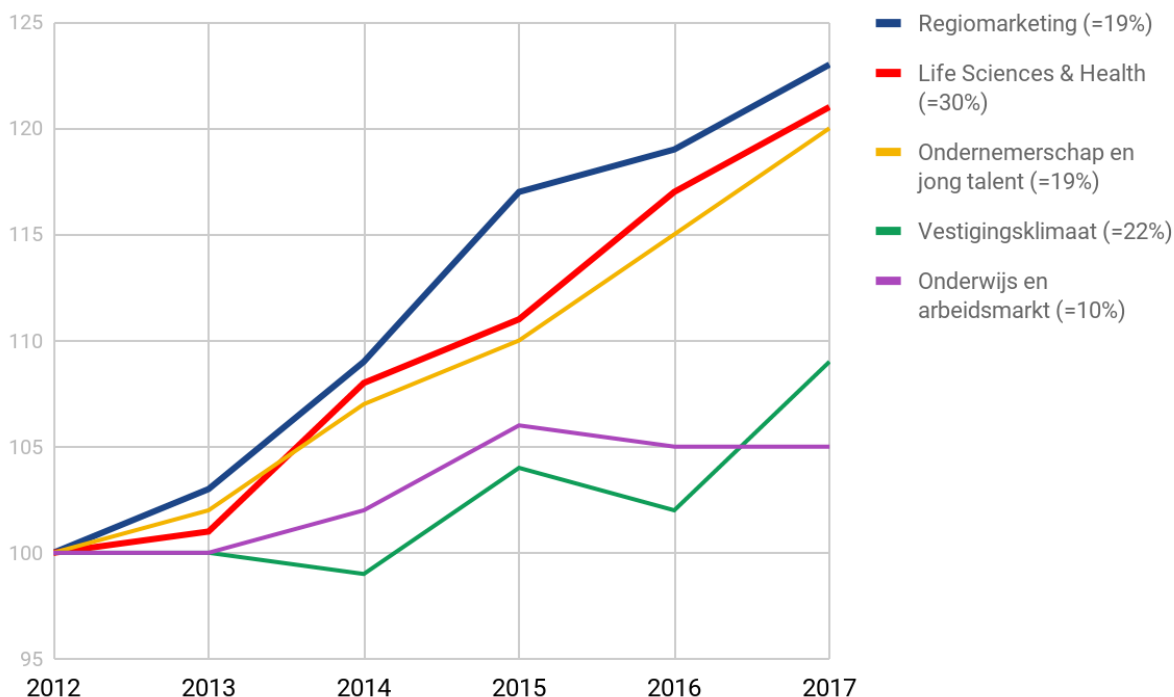
De voor u liggende Index 071 reikt nu voor de vierde keer op rij de jaarscores aan over 37 parameters. We hebben de status en gebruikswaarde van en de methodologie achter de index in eerdere edities uitvoerig toegelicht. We kunnen volstaan met korte methodische beschrijvingen per hoofdstuk ter verduidelijking.

De vierde editie is een mooie gelegenheid voor een eerste generieke terugblik. Wat zeggen de jaarreeksen over het karakter van de 071 economie? Over de vorderingen en de problemen?

Voor we gaan analyseren, eerst de cijfers. Onderstaande de ontwikkeling van de Index071 tussen 2012 en 2017. We noteren een groei van 4 indexpunten ten opzichte van voorgaand jaar en komen uit op een score van 117 - ten opzichte van basisjaar 2012.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Index071	100	101	105	110	113	117

Achter het indexcijfer 117 gaan dus 37 parameters schuil - ieder met een eigen gewing - onderverdeeld in vijf verschillende thema's. Onderstaande een overzicht van de ontwikkeling per thema, scorend van hoog (regiomarketing) naar laag (onderwijs-arbeidsmarkt). Ook ieder thema krijgt een eigen gewing mee om het totaal indexcijfer te bepalen, weergegeven in de legenda van onderstaande grafiek.

Analyse: het cluster-effect

Om te beginnen: het beeld is niet over de hele linie consistent. De uitschieter naar beneden is een parameter die in 2017 74 scoort. De uitschieter naar boven scoort 196. Maar achter die schommelingen doemt wel een beeld op.

Het 071-gebied is goed door de crisis van 2008 heen gekomen. Het deelt dat voorrecht met een beperkt aantal andere gebieden: Groot-Amsterdam, Nijmegen, Utrecht, Groningen en op enige afstand Eindhoven. Dat zijn steden die het 'clustereffect' goed op gang hebben weten te krijgen. Dit effect begint met het in huis hebben van hoger onderwijs of een andere gespecialiseerde kennisinstelling. Dat hoger onderwijs trekt jonge mensen aan. Daarna strijken in de stad bedrijven neer, die hoogopgeleid personeel nodig hebben. Die bedrijven genereren een hoge toegevoegde waarde en verschaffen het draagvlak voor een hoog niveau van voorzieningen voor sport, cultuur, retail, horeca. Dat hoge niveau trekt weer nieuwe jonge mensen en bedrijven aan. Enzovoort. Jongeren, bedrijven, kennisinstellingen en voorzieningen vormen samen een cluster.

Voor de duidelijkheid, we hebben het over een bedrijvencluster met een sterke academische 'imprint', een hoge kennisdichtheid en relaties die zich tot over de gehele wereld uitstrekken. Het woord 'cluster' is een modebegrip geworden wat ertoe heeft geleid dat steeds meer gemeenten en regio's claimen een cluster te hebben. Het life sciences cluster in 071 onderscheidt zich van een groot aantal andere clusters door de unieke samenloop van academische kennis en onderwijsmodules, een hoogopgeleide beroepsbevolking, een hoogstedelijk voorzieningenniveau en een bedrijvencluster waarin die academische kennis met succes vermarkt wordt. Het gaat kortom om meer dan alleen een verzameling bedrijven die actief zijn in dezelfde sector.

Het is een beetje een kip-en-ei kwestie: waar begint dat clustereffect? In Maastricht werkt het (nog) niet. Maastricht is een prachtige stad, en trekt veel jongeren aan met z'n universiteit. Maar het cluster is niet compleet: er is te weinig werk en na hun studie gaan die jongeren net zo hard weer weg als ze kwamen. De Randstad heeft in de competitie tussen stedelijke regio's een voordeel, vanwege de nabijheid van voorzieningen, waaronder Schiphol. Maar ligging alleen is niet genoeg. Rotterdam heeft een groot maritiem cluster maar dat ontbeert een aantal essentiële kenmerken. Rotterdam blijft met grote problemen kampen. En buiten de Randstad zijn Nijmegen en Groningen er in geslaagd het clustermechanisme 'aan' te zetten. Als het mechaniek eenmaal draait, is het niet snel weer stil te krijgen. Dat bleek in de afgelopen crisisjaren: de 'clustersteden' rolden daar betrekkelijk ongeschonden doorheen.

Leiden is een vrij kleine stad met een naar verhouding zeer groot cluster, het medisch-biologisch complex. In de 'quick scan' over de arbeidsmarkt in het 071-gebied die deze 2017-editie van de index vergezelt, maken we een cijfermatige vergelijking met Amsterdam. Daaruit blijkt dat Leiden nog veel meer dan Amsterdam een echte clusterstad is. Het clustereffect is zo sterk, dat het amper verdunt wanneer we niet alleen naar de Leiden kijken, maar ook naar de andere gemeenten. Zelfs Katwijk – toch een heel andere vestigingsplaats dan Leiden – is niet in staat om de regiocijfers echt te veranderen.

Analyse: 071 als campus-economie

Er gaat in de publiciteit heel veel aandacht uit naar de spectaculaire groei van Amsterdam. Dan gaat het vooral om de bewoners- en de bezoekerseconomie. De publicitaire aandacht wordt mede uitgelokt doordat het succes van de bezoekerseconomie een belemmering begint te worden voor de wooneconomie: de congestie, de drukte en de toeristische druk stuiten op hun grenzen.

Intussen maakt het 071-gebied een even spectaculaire groei door. Maar dat gebeurt op een minder zichtbare manier. De stad wordt niet overrompeld door touringcars en dagjesmensen. De stad wordt wel ‘besmet’ door het clustereffect. De hoog scorende parameters in de index zijn bijna allemaal te herleiden tot het medisch-biologisch-educatieve cluster. De minder goed of ‘gewoon’ scorende parameters zijn goeddeels te herleiden tot de ‘normale’ economie van het midden- en kleinbedrijf.

Een paar voorbeelden:

Cluster-gebonden parameters	Scores Index 2017	MKB-gebonden parameter	Scores Index 2017
Aantal werkzame personen bij life sciences bedrijven op BSP	132	Volumemutaties toegevoegde waarde COROP	104
Aantal studenten life sciences & health opleidingen	138	Totale werkgelegenheid	102
Aantal internationale studenten	196	Werkgelegenheid industrie	102
Aantal expats	126	Werkgelegenheid zakelijke dienstverlening	101
Aantal overnachtingen	146	Aantal leerbedrijven	96

Deze opbrengst typeert 071 als een ‘campus-economie’.

Het woord ‘campus’ is erg populair geworden om de kwaliteit van een gebied te beschrijven. Het wordt - net als het woord cluster - vaak misbruikt. Er zijn zelfs in kleine steden al gemeentehuizen waargenomen met het bord ‘bestuurscampus’ aan de muur geschroefd. Daarom zeggen we hier zekerheidshalve wat we onder een campus verstaan. Een campus is een cluster van kennis- en onderwijsinstellingen waar omheen passende bewoning, stuwende bedrijvigheid met een hoge toegevoegde waarde en uiteindelijk ook voorzieningen als sport, cultuur en retail zich groeperen. Zo bezien is het 071-gebied hard op weg om in z’n geheel een campus te worden. Als we naar Nederlandse vergelijkingen zoeken, dan komen we uit bij Wageningen: een kleine stad die goeddeels in dienst staat van een (relatief) grote universiteit.

Analyse: waardering van campus-economie

Is zo’n campuseconomie goed of slecht voor de regionale economische structuur? Er vlamt regelmatig een discussie op of er niet meer zwaartepunten nodig zijn om een mogelijke afhankelijkheid van een enkele sector te voorkomen.

In algemene zin is elke regio gebaat bij diversificatie: een monocultuur kan omvallen. De IJmond is daar een voorbeeld van: dat is in termen van werkgelegenheid de meest geïndustrialiseerde regio van Nederland en de afhankelijkheid van de staalindustrie is groot. Niet voor niets gaan er schokgolven door het gebied zodra er iets met de hoogovens gebeurt, zoals in het najaar van 2017 met de fusie van Tata Steel met ThyssenKrupp. Maar dat is geen vergelijk met het 071-gebied. Het

Leidse cluster is al enorm gediversifieerd, zowel naar omvang en eigendom van de ondernemingen als naar activiteiten. En die diversificatie gaat steeds verder. Medisch-biologische activiteit is al enorm breed en het wordt nog breder, met cross-overs naar high tech en space technology in zicht. In plaats van achter een geheel nieuw zwaartepunt aan te jagen, zou ingezet moeten worden op nog verdere expansie van het cluster, bijvoorbeeld naar de zakelijke dienstverlening. Die sector is nu nog merkwaardig klein. Kennelijk kopen de life science de bedrijven hun diensten niet op de lokale markt in, maar halen ze die van elders.

Een automatische wisselwerking tussen het life sciences cluster en andere academische werkvelden komt ook nog niet automatisch op gang. Zo is er veel te doen over de 'juridisering' van medische kennis, denk bijvoorbeeld aan discussies rondom het patentrecht van verschillende medicijnen. De bouwstenen om daar binnen 071 iets mee te doen lijken ruimschoots aanwezig: een groot biomedisch cluster en een toonaangevende, internationaal hoog aangeschreven juridische faculteit. Maar zoals er wel een academische specialisatie in 'space law' bestaat is er nog niet zoiets zichtbaar als 'medical law'. Mogelijk dat de komst van het geneesmiddelbureau European Medicine Agency (EMA) naar Amsterdam daarin alsnog een impuls geeft.

De index legt nog twee andere problemen bloot:

- Zonder de clustergebonden parameters was het 071-gebied een zeer modale regio geweest, die niet echt afwijkt van het landelijke beeld. Het medisch-biologische cluster stabiliseert het gebied en tilt het boven het landelijk gemiddelde uit. De 'gewone' mkb-economie – de kantoren, de dienstverlening, de gemengde bedrijvigheid op de terreinen – doet onvoldoende mee om de regio onderscheidend te maken
- Er zit een opvallend probleem rondom het middelbaar beroepsonderwijs. De scores van de parameters op het thema 'onderwijs en arbeidsmarkt' blijven hangen. Dat is geen uniek beeld: overal in het land staan stagenetwerken onder druk en moet het mbo hard vechten om voor z'n populatie. Maar voor 071 is het extra zorgelijk. Het economische trekpaard van de regio (het life sciences cluster) is afhankelijk van een constante instroom van goed opgeleid vakpersoneel (vooral technisch en in de zorg). 071 heeft een hooggeschoolde economie, maar dan nog is de ambachtelijke kwaliteit van mbo-opgeleiden hard nodig. En dan hebben we het zowel over het mbo als eindopleiding - 35% van de banen in het gebied vergt en mbo-kwalificatie – als over het mbo als vooropleiding van het hbo.

Terzijde: met 'mbo' bedoelen we met name mbo-4, zoals we in de quick scan over de arbeidsmarkt toelichten.

Life sciences & health

Het thema Life sciences en health is in deze Index opgebouwd uit zes verschillende parameters. We meten per parameter de groei of daling ten opzichte van het basisjaar 2012 en drukken dit in indexcijfers uit. De scores van de gewogen parameters tellen we bij elkaar op om te komen tot het algehele indexcijfer voor het thema. Dit jaar komen we uit op een indexscore van 121.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Life Sciences & Health	100	101	108	111	117	121

We hebben in de voorgaande edities van de Index al gewezen op het anticyclische karakter van het sciencecomplex. Het cluster is in een economisch magere periode bijzonder snel gegroeid. Kenmerkend is de groei van het aantal banen bij bedrijven op het Bio Science Park. Tussen 2008 en 2015 heeft zich daar een verdubbeling voorgedaan. Nu het economisch tij is gekeerd blijft de motor draaien. Ruim 18.000 personen hebben een baan op of rondom het Bio Science Park. En er wordt nog steeds gebouwd aan de westzijde van het spoor. Het science park rekt zelf op een groei naar circa 27.000 arbeidsplaatsen in 2025.

In 2017 zowel goed als slechts nieuws voor het cluster. We pikken er twee berichten uit. De komst van het Japanse biotech bedrijf Human Metabolome Technologies naar het Leidse science park valt uiteraard in de eerste categorie. Anderzijds was er de aankondiging van Astellas om onderzoeksfaciliteiten te verplaatsen naar de V.S. en Japan. Het grootste nieuws kwam echter van buiten de Leidse regio. De komst van het EMA naar Amsterdam zal een belangrijke impuls geven aan het Nederlandse life sciences cluster. Experts gaan voorlopig uit van een positief 'spill-over' effect voor het Leidse science park.

Op de volgende pagina staan de scores per parameter met daarbij een korte duiding. We starten iedere keer met een weergave van de gehanteerde definitie en een korte bronverwijzing. Vervolgens treft u links het indexcijfer met visuele weergave van de ontwikkeling. Parameters met een stijging van meer dan 2 indexpunten ten opzichte van het voorgaande jaar tonen een pijl naar boven. Een pijl omlaag betekent een daling van meer dan 2 indexpunten. Een stabiel verloop van de grafiek duidt op geen of een minieme verandering van het indexcijfer.

Werkgelegenheid bij life science bedrijven

Definitie	Aantal werkzame personen op het Bio Science Park volgens Bedrijvenregister Zuid-Holland
	Van de ruim 18.000 personen werkzaam op het sciences park hebben er ruim 6.500 emploi bij een commercieel bedrijf. De meeste gevestigde bedrijven richten zich primair op productie van of onderzoek naar medicijnen. Rondom dit cluster van 'dedicated life sciences' bedrijven bewegen zich vele toeleveranciers en dienstverleners. De uitbundige banengroei van de afgelopen jaren vlakke in 2017 enigszins af. Het is nog te vroeg om het effect van voorgaande berichtgeving in de cijfers terug te zien wat de stabiliteit van het werkgelegenheidscijfer kan verklaren.

Aantal life sciences bedrijven BSP

Definitie	Aantal 'dedicated' life sciences bedrijven op het Bio Science Park volgens Bedrijvenregister Zuid-Holland
	Het Bio Science Park is niet alleen de vestigingsplek van grote bedrijven zoals Janssen Biologics (het oude Centocor), Mentor, Astellas, Apotex en Hall Allergy. Enkele tientallen kleine tot middelgrote bedrijven hebben zich er gehuisvest. En het aantal nieuwvestigers (zowel starters als bedrijven van elders afkomstig) zit al een aantal jaren in de lift. In 2015 werd alweer het vierde Biopartner gebouw officieel geopend: broedplaatsen voor nieuwe en opkomende life sciences bedrijven. Momenteel wordt er gestudeerd op de komst van een vijfde gebouw.

Totaal aantal bedrijven BSP

Definitie	Totaal aantal bedrijven op en rondom het Bio Science Park volgens Bedrijvenregister Zuid-Holland
	Het Bio Science Park is aangewezen als de vestigingsplek voor bedrijven die zich primair richten op life sciences onderzoek en/of productie. Daarnaast hebben zich een toenemend aantal bedrijven gevestigd, vaak met een toeleverende functie. Van een 'medisch vertaalbureau' en een koelingsbedrijf tot een kinderdagverblijf gericht op universitair personeel. De meeste van deze bedrijven bevinden zich letterlijk aan de rand van het science park. De kern van het park blijft - enkele uitzonderingen daargelaten - gereserveerd voor de life sciences. En met de stijging van de vorige parameter stijgt ook het totaal aantal bedrijven op het park.

Aantal 'health' bedrijven

Definitie

Aantal in Handelsregister geregistreerde 'zorgbedrijven' exclusief zelfstandige zorgverleners (huisartsen, tandartsen, etc.)

Geen grote veranderingen op deze parameter. We tellen het aantal bedrijven dat zich bezighoudt met de handel of vervaardiging van medische instrumenten en hulpmiddelen. En research bedrijven op het gebied van gezondheid en voeding zijnde niet biotechnologisch. Daarvan zijn er in totaal bijna 100 in de 071-regio. De Kamer van Koophandel telde dit jaar één inschrijving meer in het Handelsregister.

Verworven onderzoeksbudget LUMC

Definitie

Totale onderzoeksbudget LUMC (inclusief particulier verworven budget) volgens jaarverslag

Het onderzoeksbudget van het LUMC blijft stijgen, en dat heeft veel te maken met co-investeringen door bedrijven. Was in 2012 nog 18% van het budget afkomstig vanuit de particuliere sector, in 2016 is dit gestegen naar ruim 28%. Dat zegt veel over de mate waarin wetenschappelijke kennis om wordt gezet in praktische toepassingen, medicijnen en therapieën. In de afgelopen jaren zijn veel inspanningen gepleegd om meer samenwerking te genereren tussen wetenschappers en marktpartijen. Onder meer door het organiseren van 'Techtalks' en pitch bijeenkomsten.

Aantal studenten 'life science & health' opleidingen

Definitie

Aantal studenten ingeschreven in life science- en zorggerelateerde opleidingen (wo, hbo en mbo)

De populariteit van life sciences opleidingen is in de afgelopen jaren flink toegenomen, onder meer door de blijvende vraag naar biotechnologisch geschoold personeel. De stijging doet zich over de hele linie voor - met uitzondering van de numerus fixus opleiding 'Geneeskunde'. De Engelstalige opleidingen groeien het hardst door de opmars van buitenlandse studenten. Daarbij is vooral de combinatie van medische kennis met technische knowhow populair. De stijgende studentenaantallen bij de 'joint degree' opleidingen die de Universiteit Leiden samen met de TU Delft organiseert zijn daar een voorbeeld van.

Ondernemerschap en jong talent

Het thema 'ondernemerschap en jong talent' is in deze Index opgebouwd uit acht verschillende parameters. We meten per parameter de groei of daling ten opzichte van het basisjaar 2012 en drukken dit in indexcijfers uit. De scores van de gewogen parameters tellen we bij elkaar op om te komen tot het algehele indexcijfer voor het thema. Dit jaar komen we uit op een indexscore van 120. Een groei van 5 indexpunten ten opzichte van 2016.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ondernemerschap en jong talent	100	102	107	110	115	120

Het in de hoofdlijn benoemde Leidse clustereffect is op dit thema - evenals bij het life sciences thema - sterk zichtbaar. De Leidse regio slaagt erin om veel jonge talentvolle mensen aan te trekken die hier komen wonen, leren en werken. Bovendien lukt het om veel van deze nieuwkomers voor langere tijd aan de regio te binden. Veel is te danken aan de prestaties van het life sciences complex in Leiden/Oegstgeest.

Maar ook in de bedrijvendynamiek is het effect van een jonge hoogopgeleide kenniseconomie zichtbaar. Het aantal zelfstandigen is hard gegroeid, zelfs voor Nederlandse begrippen waar de groei van het aantal ondernemers toch al groot is. Er is veel aandacht voor de schaduwzijde van deze ontwikkeling zoals gedwongen zzp constructies. Onderzoekers houden het er op dat circa 10% van de zzp'ers zich door negatieve redenen gedwongen voelden voor zichzelf te beginnen. Hoewel misstanden blijven bestaan blijkt dat weer 90% van deze groep 'gedwongen zzp'ers' tevreden is met het werk zoals ze dat nu doen. De Nederlandse Bank becijferde daarnaast dat de crisis niet heeft geleid tot een versnelling van de flexibilisering van de arbeidsmarkt. Die trend is al eerder ingezet en onttrekt zich aan het cyclische karakter van de economie. De toename van het aantal zzp'ers lijkt vooral een kwestie te zijn van een toenemend aantal personen die er bewust voor kiezen om voor eigen rekening en risico te werken. Het effect op de lokale economie is vooral positief, zowel in termen van diversiteit als waardeschepping.

Landelijk doet de sterkste groei van het aantal zzp'ers zich voor in de grote steden. Het gaat vaak om 'stadsgebonden' bedrijvigheid zoals horeca, zakelijke dienstverlening en ondernemerschap in de cultuursector. Leiden scoort als middelgrote stad ook zeer hoog (gemiddeld tot 200 starters meer per jaar dan het even grote Zoetermeer). Het 'clustereffect' sijpelt ook in deze statistieken door.

Op de volgende pagina staan de scores per parameter met daarbij een korte duiding. We starten iedere keer met een weergave van de gehanteerde definitie en een korte bronverwijzing. Vervolgens treft u links het indexcijfer met visuele weergave van de ontwikkeling. Parameters met een stijging van meer dan 2 indexpunten ten opzichte van het voorgaande jaar tonen een pijl naar boven. Een pijl omlaag betekent een daling van meer dan 2 indexpunten. Een stabiel verloop van de grafiek duidt op geen of een minieme verandering van het indexcijfer.

Aantal starters

Definitie

Geregistreerde startende bedrijven in Handelsregister (excl. 'lege bv's e.d.)

De Kamer van Koophandel telt in 2017 ruim 2.600 nieuwe inschrijvingen in het Handelsregister. Dat is nagenoeg gelijk aan het aantal van vorig jaar. Landelijk lijkt het erop dat er sprake is van een lichte groei - definitieve cijfers moeten nog komen. Maar gezien de heftige groei van de afgelopen jaren is de stabilisatie van deze parameter goed nieuws voor de 071 regio.

Toegevoegde waarde - 071 & bollenstreek

Definitie

Door CBS gemeten groei van toegevoegde waarde binnen corop-regio Leiden & Bollenstreek

We zien een klein plusje op deze parameter (van 102 naar 104 indexpunten). We concludeerden eerder al dat deze 'mkb-gebonden' parameter achterblijft bij de groei van de clustergebonden parameters. Toch is het kleine plusje een betekenisvol signaal. De ontwikkeling van de toegevoegde waarde zegt veel over het functioneren van de regionale economie over de gehele linie. Hoe hoger die waarde, des te effectiever en winstgeverder we hebben gewerkt. De totale 'TW' in de 071 regio wordt becijferd op circa 12,5 miljard euro. Twee procent meer betekent dus een waardeschepping van 250 miljoen euro.

Beperken aantal gestopte bedrijven

Definitie

In Handelsregister geregistreerde gestopte en opgeheven bedrijven

De Kamer van Koophandel telde in 2017 bijna 400 minder gestopte bedrijven in de Leidse regio ten opzichte van voorgaand jaar. Periodiek worden er controles uitgevoerd of ingeschreven bedrijven nog economisch actief zijn – bijvoorbeeld aan de hand van btw-aangiftes. In andere steden – o.a. Rotterdam – is het aantal stoppers redelijk stabiel. De daling in de 071 regio is interessant. Het duidt erop dat de 'survivalratio' van bestaande bedrijven hoger is geworden.

Aantal zzp'ers

Definitie

In Handelsregister geregistreerde bedrijven met 1 arbeidsplaats (minimaal 15 uur per week)

De toename van het aantal bedrijven doet zich voornamelijk voor bij de zzp'ers. Van nieuw gestarte fulltime ondernemers tot micro-ondernemingen die op deeltijd basis worden gerund. In vijf jaar tijd is het aantal zzp'ers in de regio met circa 4.000 personen toegenomen. Die groei van 30% doet zich in de gehele regio voor in vrijwel gelijke mate.

Aantal bedrijven > 1 werknemer

Definitie

In Handelsregister geregistreerde bedrijven met meer dan 1 arbeidsplaats

De 'verzelfstandigings-golf' die over het bedrijvenlandschap spoelt heeft niet geleid tot een groei van het aantal werkgevers. Dat aantal is sinds 2012 zelfs licht gedaald. Ook 2017 bracht daar geen verandering in. Wel voor het eerst weer een kleine plus met 40 nieuwe bedrijven met meer dan 1 werknemer.

Aantal hoogopgeleiden

Definitie

Aantal hoogopgeleide personen in de beroepsbevolking naar telling CBS

We constateerden in de vorige Index dat het aantal hoogopgeleiden in de Leidse regio bovenmatig is gegroeid in de afgelopen jaren. Het kenmerk van een goed draaiende kenniseconomie. Dit jaar een stabilisatie. Groei voor de komende jaren is echter zeker niet uit te sluiten.

Totaal aantal studenten hbo en wo

Definitie	Geregistreerd aantal (vol- en deeltijd) studenten bij Universiteit en Hogeschool Leiden (DUO)
------------------	---

Landelijk is het aantal studenten bij hogescholen en universiteiten met 5 (hbo) tot 10 procent (wo) toegenomen van 2012 tot 2016. In Leiden is het nog harder gegaan: van bijna 30.000 naar ruim 36.500 studenten. Het marktaandeel van de Leidse Universiteit onder alle Nederlandse universiteiten wordt daarmee groter. Die toename zit hem vooral bij een bijzondere groep studenten zoals de volgende parameter laat zien.

Aantal internationale studenten

Definitie	Aantal hbo- en wo-studenten met genoten vooropleiding in buitenland, telling EP-Nuffic
------------------	--

Het aantrekken van meer buitenlandse studenten is gaan behoren tot de ambities van veel hoger onderwijsinstellingen. In enkele gevallen is het een overlevingsstrategie door een afnemend aantal Nederlandse studenten (denk aan Maastricht). In de 'kennissteden' Leiden, Amsterdam, Groningen, Nijmegen en Utrecht is het vooral een kwestie van nog meer dynamiek toevoegen aan de regionale kenniseconomie. Het positieve lange termijn effect is groot. Steeds meer buitenlandse studenten blijken na hun studie in Nederland te blijven wonen en werken. De cluster-steden staan vooraan om deze bonus te verzilveren.

Onderwijs en arbeidsmarkt

Het thema 'onderwijs en arbeidsmarkt' is in deze Index opgebouwd uit acht verschillende parameters. We meten per parameter de groei of daling ten opzichte van het basisjaar 2012 en drukken dit in indexcijfers uit. De scores van de gewogen parameters tellen we bij elkaar op om te komen tot het algehele indexcijfer voor het thema. Dit jaar komen we uit op een indexscore van 105. Dat betekent geen groei of daling ten opzichte van het voorgaande jaar.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Onderwijs en arbeidsmarkt	100	100	102	106	105	105

De aansluiting van onderwijs naar arbeidsmarkt is het enige thema binnen de Index met een dalende trend. Op hoofdlijn kunnen we daar in ieder geval twee oorzaken voor aanwijzen:

- De positie van het middelbaar onderwijs staat in hoogopgeleide regio's zoals 071 permanent onder druk door het hoge verwachtingsniveau van bedrijven en instellingen. In Nederland geldt een diploma van minimaal mbo niveau 2 als een startkwalificatie op de arbeidsmarkt. In het hoog-competitieve Amsterdam is daar al weinig vraag naar. Zelfs mbo niveau 3 is voor veel bedrijven niet voldoende meldde het Parool onlangs. Vooral Leiden lijkt daar in zekere zin ook naartoe te groeien. Onder druk van onderlinge competitie en gewenste efficiency verdwijnen steeds meer taken voor middelbaar geschoolden. De taken worden uitbesteed, geautomatiseerd of door hoogopgeleiden 'erbij gedaan'. Het maakt het niet eenvoudiger voor mbo-instellingen om een leer-positie voor studenten te verkrijgen bij bedrijven.
- De perikelen rondom het inmiddels gefuseerde ROC Leiden hebben geleid tot een stevige dip van het aantal mbo-studenten. Veel jongeren hebben ervoor gekozen hun onderwijs carrière buiten de regio te starten (of te vervolgen). Het nieuwe MBO Rijnland zal er veel aan gelegen zijn die trend op termijn weer te keren. Dat zal een kwestie van lange adem zijn. Immers, vertrouwen komt te voet en gaat te paard.

Op de volgende pagina staan de scores per parameter met daarbij een korte duiding. We starten iedere keer met een weergave van de gehanteerde definitie en een korte bronverwijzing. Vervolgens treft u links het indexcijfer met visuele weergave van de ontwikkeling. Parameters met een stijging van meer dan 2 indexpunten ten opzichte van het voorgaande jaar tonen een pijl naar boven. Een pijl omlaag betekent een daling van meer dan 2 indexpunten. Een stabiel verloop van de grafiek duidt op geen of een minieme verandering van het indexcijfer.

Aantal leerbedrijven

Definitie	Door S-BB gecertificeerde leerbedrijven, geschikt voor mbo-stages en/of leer-werktrajecten
 96	Deze parameter laat een verval zien van 13 indexpunten ten opzichte van het voorgaande jaar. Het aantal leerbedrijven is met bijna 500 bedrijven gedaald becijfert de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Het kan een verlaat effect zijn van de in de crisis sterk afgenomen instroom van bbl-studenten ('praktijk-studenten'). Het heeft weinig zin om als bedrijf de certificering in stand te houden bij het uitblijven van geschikte studenten.

Plaatsingen op een leerbaan of stageplaats (mbo)

Definitie	Aantal plaatsingen van mbo-studenten van september t/m februari (S-BB)
 74	Sinds de start van de Index is deze parameter alleen nog maar gedaald. Er zijn twee belangrijke oorzaken aan te wijzen. Ten eerste is het te wijten aan de landelijke daling van het aantal bbl-studenten. De vakopleidingen hebben zeker in de crisisperiode veel moeite gehad om voldoende instroom te genereren. Waar het in de rest van het land langzaam weer begint te stijgen zet de daling in de Leidse regio door. Dat heeft veel te maken met de tweede oorzaak; de perikelen rondom het gefuseerde ROC Leiden. Een deel van de mbo-studenten heeft buiten de regio een onderwijsplek gevonden.

Aandeel mbo studenten met niveau 4

Definitie	Percentage studenten op mbo niveau 4 ten opzichte van totaal aantal mbo-studenten (DUO)
 115	In Nederland geldt een diploma van minimaal mbo niveau 2 als een startkwalificatie op de arbeidsmarkt. In de praktijk komt dat startniveau steeds meer onder druk te staan. Zeker in hoog-competitieve steden als Leiden wordt een hoge druk uitgeoefend op het prestatieniveau van bedrijven. En daarmee gaat een groot beroep uit naar de competenties en kennis van het personeel. In Amsterdam geldt zelfs mbo niveau 3 als een te lage opleiding voor werkgevers meldde het Parool onlangs.

Aantal hbo studenten verpleegkunde en biotechniek

Definitie

Geregistreerde studenten Verpleegkunde, Biologie en medisch lab-onderzoek en (bio)-informatica op HS Leiden (DUO)

Waar het aantal mbo studenten onder druk staat, stijgen de studentenaantallen bij de Hogeschool Leiden. Goed nieuws voor het Bio Science Park: vooral de life sciences en health gerelateerde opleidingen zijn in trek. Kenmerkend is de groei van het aantal studenten Verpleegkunde, dat aantal is alleen al in vijf jaar tijd bijna verdubbeld. Landelijk is ruim 70 procent van de verpleegkundigen mbo geschoold. In de Leidse regio gaat dat percentage flink omslaan.

Aantal mbo studenten verpleegkunde en techniek (niveau 4)

Definitie

Geregistreerde mbo-studenten verpleegkunde en technische opleidingen niveau 4 (DUO)

De afname van het aantal studenten in de techniek is vrijwel zeker een effect van de ontwikkelingen bij ROC Leiden. Vrijwel overal in het land is een kleine plus te zien in de instroom, op de Leidse regio na. De vraag naar (minimaal) mbo 4 geschoold technisch personeel blijft onverminderd groot. In de DUO cijfers zit overigens een jaar vertraging, de indexdaling van 104 naar 92 heeft betrekking op het jaar 2016. Grote sprongen voor 2017 hoeven we echter niet te verwachten.

Gediplomeerden (mbo en hbo) met baan/opleiding < 3 maanden

Definitie

Percentage gediplomeerden dat in schoolverlatersonderzoek aangeeft binnen 3 maanden emploi of een nieuwe opleiding te hebben gevonden (ROA)

Jaarlijks voert het ROA – een onderzoeksinstituut van de University Maastricht – een groot schoolverlatersonderzoek uit onder gediplomeerden. Dit jaar gaf 83% van de geënquêteerde hbo'ers aan binnen drie maanden na studieafronning over een baan of opleiding te beschikken. Dat is evenveel als het jaar daarvoor. Cijfers over de baankansen voor mbo'ers ontbreken dit jaar waardoor het indexcijfer stabiel blijft.

Gediplomeerden (mbo en hbo) met baan op eigen niveau

Definitie

Percentage gediplomeerden dat in schoolverlatersonderzoek aangeeft binnen 3 maanden emploti te hebben gevonden op eigen kwalificatieniveau (ROA)

100

Een vervolgvraag in genoemd schoolverlatersonderzoek aan de gediplomeerden met een baan is of deze op eigen kwalificatieniveau is. Bij deze vraag gaf 76% van de hbo'ers aan een baan op eigen niveau te hebben, wederom nagenoeg gelijk aan voorgaand peiljaar. Helaas ook in dit geval geen gegevens van mbo-gediplomeerden.

Aantal doorstromers van mbo naar hbo

Definitie

Aantal nieuwe inschrijvingen HS Leiden met mbo-vooropleiding (DUO)

108

De Hogeschool Leiden telde in 2016 ruim 70 meer aanmeldingen van mbo gediplomeerden ten opzichte van het voorgaande jaar. Circa een kwart van alle hbo-aanmelders bij de hogeschool is afkomstig van het mbo. Daarmee vervult de Hogeschool een belangrijke functie voor zogenaamde 'stapelaars' of laatbloeiers in het onderwijs.

Vestigingsklimaat

Het thema 'vestigingsklimaat' is in deze Index opgebouwd uit negen verschillende parameters. We meten per parameter de groei of daling ten opzichte van het basisjaar 2012 en drukken dit in indexcijfers uit. De scores van de gewogen parameters tellen we bij elkaar op om te komen tot het algehele indexcijfer voor het thema. Dit jaar komen we uit op een indexscore van 109. Een groei van 7 indexpunten ten opzichte van 2016.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Vestigingsklimaat	100	100	99	104	102	109

Het thema vestigingsklimaat zit na enkele magere jaren flink in de lift. Dat heeft veel te maken met de lang verwachte banengroei die eindelijk is gekomen. En zelfs de winkelleegstand is in 2017 afgenomen - wat uiteraard veel te maken heeft met de vestiging van Hudson's Bay in het voormalige V&D pand.

Toch betekent dat niet dat het over de gehele linie goed gaat. Achter de indexcijfers gaan namelijk twee duidelijke trends schuil:

- De banengroei en leegstandsdeling komt geheel en al voor rekening van Leiden in combinatie met het Oegstgeester deel van het Bio Science Park. In de andere gebieden is in de meeste gevallen zelfs sprake van een negatieve trend. We gaan in de quickscan arbeidsmarkt uitvoeriger in op deze beweging naar het 'centrum'.
- Ook sectoraal gezien is de winst van afgelopen jaar niet gelijkmatig verdeeld. De kennisintensieve bedrijvigheid en horeca staan in de plus. De verzorgende bedrijvigheid staat over het algemeen in de min: de bouw, de niet-academische zorg en detailhandel (althans in arbeidsplaatsen).

Op de volgende pagina staan de scores per parameter met daarbij een korte duiding. We starten iedere keer met een weergave van de gehanteerde definitie en een korte bronverwijzing. Vervolgens treft u links het indexcijfer met visuele weergave van de ontwikkeling. Parameters met een stijging van meer dan 2 indexpunten ten opzichte van het voorgaande jaar tonen een pijl naar boven. Een pijl omlaag betekent een daling van meer dan 2 indexpunten. Een stabiel verloop van de grafiek duidt op geen of een minieme verandering van het indexcijfer.

Totale werkgelegenheid

Definitie

Aantal door Bedrijvenregister Zuid-Holland getelde arbeidsplaatsen (inclusief zzp'ers, uitzendkrachten en payroll-constructies)

De werkgelegenheid bevindt zich eindelijk boven het niveau van 2012. De banengroei is echter niet gelijkmatig verdeeld zoals in de quickscan arbeidsmarkt aangetoond wordt. Leiden en Oegstgeest krijgen er veel banen bij, waar de andere drie juist inleveren. Ook niet alle sectoren profiteren in gelijke mate. Vooral de horeca, zakelijke diensten en onderwijs groeien in omvang. In de zorg, detailhandel en bouw daalt het aantal banen.

Industriële werkgelegenheid

Definitie

Door Bedrijvenregister Zuid-Holland getelde arbeidsplaatsen in sector industrie en nutsvoorzieningen

Vrij geruisloos is Leiden (met Oegstgeest) weer een industriestad aan het worden. Ditmaal geen arbeidsintensieve textiel, metaal- en conservenfabrieken. Wel kennisintensieve, hoogwaardige productie op en rondom het science park. Dat de parameter desondanks moeilijk in beweging lijkt te komen heeft te maken met het gelijktijdige banenverlies in Katwijk en Zoeterwoude.

Werkgelegenheid zakelijke dienstverlening

Definitie

Door Bedrijvenregister Zuid-Holland getelde arbeidsplaatsen in sector 'zakelijke diensten'

De zakelijke dienstverlening kunnen we aanduiden als een 'stuwende' vorm van bedrijvigheid. Dat wil zeggen: de verdien capaciteit ervan is relatief hoog ten opzichte van de geïnvesteerde arbeidsuren. Nu is Leiden nooit echt een kantorenstad geweest wat de relatief kleine omvang van de sector kan verklaren. De sector is in Leiden echter sterk gegroeid. Het zijn de starters die voor de groei hebben gezorgd. Ook hier leveren de andere 5 vooral in wat de matige stand van het indexcijfer verklaart.

Bestrijding kantorenleegstand

Definitie	Aantal leegstaande vierkante meters kantoorruimte gemeten in Kantorenmonitor Holland-Rijnland
------------------	---

Er staan minder kantoren leeg ten opzichte van het vorige jaar. De flinke daling van de kantorenleegstand (en dus stijging van het indexcijfer) komt niet zozeer door de vestiging van nieuwe kantoorgebruikers in de Leidse regio. Veel belangrijker is de transformatie van kantoorpanden naar woonbestemmingen. Overigens is de daling weer niet gelijk verdeeld. Vooral in Leiderdorp en Katwijk is de leegstand toegenomen.

Treinreizigers op 071 stations

Definitie	Aantal in- en uitstappende treinreizigers op een gemiddelde werkdag op stations Leiden Centraal, Leiden Lammenschans, De Vink en Voorschoten (Treinreiziger.nl)
------------------	---

Landelijk is het aantal treinreizigers met 4 procent gestegen. Het zijn vooral de stedelijke regio's die aan die groei bijdragen. In de Leidse regio is de toename met 7% fors. Dat zal zeker te maken hebben met de Leidse banengroei en de hogere studentenaantallen.

Autobereikbaarheid

Definitie	Gemiddeld aantal autominuten van route langs diverse economische locaties in 071 volgens Google Maps (een langere rit-tijd betekent een lager indexcijfer)
------------------	--

Met de economische groei is het autoverkeer flink toegenomen. We noteerden vorig jaar al een dip in de bereikbaarheid, en dat zet zich in 2017 voort. Enkele notoir drukke verkeerspunten zijn hiervan de belangrijkste veroorzakers, de Churchillaan en de aansluiting naar de Lammebrug voorop. Verlichting van de verkeersdruk is in zicht: de aanleg van de Rijnlandroute is gestart. We moeten nog wel even geduld hebben: de geplande opening is in 2022.

Dichtheid horeca

Definitie

Aantal horeca vestigingen per 10.000 inwoners volgens CBS

Waar de detailhandel nog steeds onder druk staat door veranderende consumentenpatronen is de horeca ‘booming’. De druk om leegstaande winkelpanden te transformeren naar horecabestemmingen neemt evenredig toe. Het begint eentonig te worden maar ook hier geldt: Leiden is in zijn eentje goed voor vrijwel de gehele stijging. En dan vooral in de Leidse binnenstad. De Leidse binnenstadsindex – uitgegeven door de gemeente – laat over de afgelopen jaren een belangrijke trend zien: minder winkels, meer horeca.

Veiligheid

Definitie

Aantal door politie geregistreerde misdrijven (CBS)

We meten bij de veiligheidsparameter het aantal geregistreerde misdrijven. Dat aantal daalt al een behoorlijk aantal jaren. Dat is niet iets typisch 071, de daling van de criminaliteit is een landelijk fenomeen. Overigens is het vooral in de grote steden veiliger geworden. Kleine gemeenten hebben juist meer moeite om criminelen buiten de deur te houden. Dat geldt ook voor Zoeterwoude waar het aantal gemelde misdrijven licht is gestegen.

Bestrijding winkelleegstand

Definitie

Aantal leegstaande meter winkelvloeroppervlak, cijfers Locatus

Het aantal leegstaande meters winkeloppervlak is afgelopen jaar flink gedaald. Als gezegd heeft de komst van Hudson’s Bay daar veel mee te maken. Maar ook in de andere gemeenten is de leegstand sterk afgenomen. Alleen in Oegstgeest zijn meer winkelmeters leeg komen te staan. Detailhandel Nederland berichtte een aantal maanden geleden nog dat de leegstand in de Leidse binnenstad zou zijn gestegen. In deze cijfers was de vestiging van Hudson’s Bay echter nog niet meegenomen. In deze Index gebruiken we cijfers met als peildatum 1 oktober waardoor het nieuws in één klap een stuk positiever is.

Regiomarketing

Het thema 'regiomarketing' is in deze Index opgebouwd uit zes verschillende parameters. We meten per parameter de groei of daling ten opzichte van het basisjaar 2012 en drukken dit in indexcijfers uit. De scores van de gewogen parameters tellen we bij elkaar op om te komen tot het algehele indexcijfer voor het thema. Dit jaar komen we uit op een indexscore van 123. Een groei van 4 indexpunten ten opzichte van 2016.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Regiomarketing	100	103	109	117	119	123

Als we spreken over regiomarketing hebben we het over de mate waarin 071 vier doelgroepen aan zich weet te binden:

- Bewoners
- Bezoekers
- Kenniswerkers
- Bedrijven

Er wordt ook wel gesproken van de vier B's (waarbij kenniswerkers als 'bollebozen' worden aangeduid). We meten op dit thema in ieder geval het aantal nieuwkomers binnen de bovenste drie categorieën. De groei van het aantal bedrijven is al bij de vorige thema's aan bod gekomen. We meten daarnaast de meer 'subjectieve beleving' door na te gaan hoe de regio het doet in verschillende 'lijstjes'.

In het afgelopen jaar is de 'bezoekers economie' wat stilgevallen na een paar jaren van uitbundige groei. De gelijktijdige verbouwing van een aantal Leidse musea heeft daar het nodige mee te maken. Dat het toch drukker is geworden in 071 heeft vooral te maken met de groei van het aantal bewoners. Vooral de 'expats' weten de regio steeds beter te vinden. Niet voor het eerst zien we nadrukkelijk het effect van een bloeiend life sciences cluster in de cijfers terug.

Op de volgende pagina staan de scores per parameter met daarbij een korte duiding. We starten iedere keer met een weergave van de gehanteerde definitie en een korte bronverwijzing. Vervolgens treft u links het indexcijfer met visuele weergave van de ontwikkeling. Parameters met een stijging van meer dan 2 indexpunten ten opzichte van het voorgaande jaar tonen een pijl naar boven. Een pijl omlaag betekent een daling van meer dan 2 indexpunten. Een stabiel verloop van de grafiek duidt op geen of een minieme verandering van het indexcijfer.

Nieuwkomers 071 regio

Definitie	Verhuizingen naar 071 regio exclusief buitenlandse migratie en verhuizingen binnen 071 (CBS)
------------------	--

We meten het aantal verhuisde personen naar de 071 regio exclusief buitenlandse migratie en exclusief verhuizingen die zich afspelen binnen de grenzen van 071. De meest recente cijfers geven aan dat het om ruim 10.500 personen gaat. Dat is ruim 2.000 meer ten opzichte van twee jaar geleden. In Oegstgeest en Katwijk is de stijging het grootst. Voor het komende jaar mogen we nog meer groei verwachten met de bouw van koopwoningen op Vliegveld Valkenburg.

Aantal expats

Definitie	Bewoners met Europese, Amerikaanse, Chinese en Japanse nationaliteit (CBS)
------------------	--

Het is niet eenvoudig om het aantal expats op regionaal niveau in kaart te brengen. Het ontbreekt in de meerjarige statistiekbestanden aan een koppeling tussen nationaliteit en inkomenspositie. Vandaar dat we het met een benadering moeten doen. We meten in dit geval het aantal bewoners met een Europese (niet zijnde Nederlands), Amerikaanse, Chinese en Japanse nationaliteit. Vooral in Leiden, Oegstgeest en Voorschoten neemt dat aantal flink toe. En er wordt al gespeculeerd op de komst van meer expats met de vestiging van het EMA in Amsterdam (zie life sciences).

Overnachtingen bezoekers

Definitie	(via toeristenbelasting) geregistreerde overnachtingen bij Leidse logiesaccommodaties (BSGR)
------------------	--

Het aantal overnachtingen bij logiesaccommodaties blijft onverminderd hoog na de snelle groei van afgelopen jaren. Het klantenbestand van de hoteliers bestaat in toenemende mate uit zakelijke bezoekers lieten zij een aantal jaar geleden al weten. Zelfs in het toeristische Katwijk wordt nagedacht over de kansen die deze groep heeft te bieden buiten het drukke zomerseizoen. Er wordt vooral al uitgekeken naar 2022. Dan vindt het wetenschappelijke ESOF congres in Leiden plaats waar meer dan 4.500 wetenschappers op af zullen komen. In omvang is dat een bescheiden toevoeging op de huidige 342.000 bezoekers. Maar voor de uitstraling als kennisregio gaat het veel betekenen.

Bezoekers Leidse musea

Definitie

Aantal verkochte kaartje bij zeven Leidse musea

Dat het aantal bezoekers aan Leidse musea in de afgelopen jaren is gestegen is een bijzondere prestatie gezien de vele verbouwingen die hebben plaatsgevonden. De Lakenhal en Naturalis zijn nu nog (deels) gesloten. Het Rijksmuseum van Oudheden en het Boerhaavemuseum waren eerder al tijdelijk dicht. De bezoekers zijn echter blijven komen. Het belooft wat voor als de musea allemaal weer open zijn.

Score 071 gemeenten op 'lijstjes'

Definitie

Gemiddelde score van 071 gemeenten op diverse rankings (o.a. Elsevier en Atlas van Gemeenten)

Achter deze op het oog stabiele parameter gaat een heftige grilligheid schuil. We meten de scores van de zes gemeenten op een aantal aansprekende ranglijsten zoals de Beste Woongemeente van Elsevier en de mkb vriendelijkste gemeente. De scores kunnen van jaar tot jaar flink verschillen. Zo is Leiden in één jaar tijd 50 plekken gestegen in de woonomgeving ranking van Elsevier. In datzelfde jaar is de stad weer flink gekelderde als 'economische toplocatie'. Een verklarend kader ontbreekt. Het maakt dat we voorzichtig zijn met een stelling nemende interpretatie bij deze parameter.

Score onderwijsinstellingen op 'lijstjes'

Definitie

Gemiddelde score van Universiteit en Hogeschool Leiden op diverse onderwijsrankings (o.a. Leiden Ranking, QS World Ranking en Keuzegids)

In zekere zin is dezelfde grilligheid van invloed op de ranglijsten voor onderwijslocaties. Dat merkten we vooral vorig jaar met het zakken van de Universiteit Leiden in diverse lijsten. De Universiteit merkte toen al op dat een duikeling in de lijst niet perse alarmerend is, en dat een enkele publicatie meer of minder al een groot verschil kan maken. Dit jaar zijn er geen grote veranderingen op deze parameter te melden.

Bijlage: bronnen en tabeloverzicht

Globale overzicht

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Life Sciences en Health	100	101	108	111	117	121
Ondernemerschap en jong talent	100	102	107	110	115	120
Onderwijs en arbeidsmarkt	100	100	102	106	105	105
Vestigingsklimaat	100	100	99	104	102	109
Regiomarketing	100	103	109	117	119	123
Index071	100	101	105	110	113	117

Life sciences en Health

Parameters	Bron	2012	Index 2016	Index 2017
Aantal werkzame personen bij life sciences bedrijven op BSP	Bedrijvenregister Zuid-Holland	100	133	132
Aantal studenten life sciences bedrijven BSP	Bedrijvenregister Zuid-Holland	100	112	120
Totaal aantal bedrijven BSP	Bedrijvenregister Zuid-Holland	100	111	118
Aantal bedrijven zorgsector (niet zijnde life sciences)	Kamer van Koophandel	100	117	118
Verworven onderzoeksbudget LUMC	LUMC	100	112	116
Aantal studenten life sciences en health gerelateerde opleidingen	DUO	100	122	138
Life sciences & Health		100	117	121

Ondernemerschap en jong talent

Parameters	Bron	2012	Index 2016	Index 2017
Aantal starters	Kamer van Koophandel	100	127	125
Volumemutaties toegevoegde waarde Leiden & Bollenstreek	CBS	100	102	104
Aantal opheffingen van bedrijven	Kamer van Koophandel	100	103	129
Aantal zzp'ers	Kamer van Koophandel	100	128	133
Aantal bedrijven met meer dan 1 werknemer	Kamer van Koophandel	100	98	99
Aantal hoogopgeleiden	CBS	100	112	111
Aantal studenten Hogeschool en Universiteit Leiden	DUO	100	118	124
Aantal internationale studenten Hogeschool en Universiteit	Nuffic	100	168	196
Ondernemerschap en jong talent		100	115	120

Onderwijs en arbeidsmarkt

Parameters	Bron	2012	Index 2016	Index 2017
Aantal leerbedrijven	SBB	100	109	96
Aantal plaatsingen op een leerbaan of stageplaats	SBB	100	78	74
Percentage mbo niveau 4 studenten (t.o.v. totaal)	DUO	100	113	115
Aantal hbo studenten verpleegkunde en biotechniek	DUO	100	137	155
Aantal mbo studenten verpleegkunde en techniek	DUO	100	104	92
Aantal gediplomeerden (mbo, hbo) met een baan of opleiding binnen 3 maanden	ROA	100	98	98
Aantal gediplomeerden (mbo, hbo) met een baan op eigen kwalificatieniveau	ROA	100	100	100
Aantal doorstromers van mbo naar hbo	Vereniging Hogescholen	100	98	108
Onderwijs en arbeidsmarkt		100	105	105

Vestigingsklimaat

Parameters	Bron	2012	Index 2016	Index 2017
Totale werkgelegenheid	Bedrijvenregister Zuid-Holland	100	97	101
Werkgelegenheid industrie	Bedrijvenregister Zuid-Holland	100	103	102
Werkgelegenheid zakelijke dienstverlening	Bedrijvenregister Zuid-Holland	100	94	101
Kantorenleegstand (in m2 bvo)	Holland Rijnland	100	109	118
Aantal in- en uitstappende treinreizigers 071-stations	Treinreiziger.nl	100	110	117
Autobereikbaarheid economische hotspots	Google Maps	100	98	92
Aantal horecabedrijven per 10.000 inwoners	CBS	100	112	114
Veiligheid (aantal misdrijven)	CBS	100	126	133
Winkelleegstand	Locatus	100	98	141
Vestigingsklimaat		100	102	109

Regiomarketing

Parameters	Bron	2012	Index 2016	Index 2017
Aantal verhuisde personen naar 071 regio (excl. migratie)	CBS	100	107	129
Aantal expats	CBS	100	122	126
Aantal overnachtingen in logiesaccomodaties	BSGR	100	144	146
Aantal bezoekers Leidse musea	Leiden Marketing	100	123	123
Score 071 gemeenten op diverse ranglijsten	Elsevier, Atlas van Gemeenten e.a. ¹	100	114	115
Score onderwijsinstellingen op diverse ranglijsten	Diverse rankings ²	100	90	92
Regiomarketing		100	119	123

¹ Elsevier Beste Woongemeente, Atlas van Gemeenten, Economische toplocaties Elsevier, MKB Nederland.

² Shanghai Ranking, Times Higher Education, QS World Universities, Leiden Ranking, Keuzegids HBO en Elsevier Beste Studies